

УДК 338.456.6:339.9.072.5

*Метеленко Н.Г.,
доктор економічних наук, професор, директор,
Баженів Є.В.
кандидат технічних наук, стейкхолдер,
Скидін П.В.
здобувач третього рівня вищої освіти,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні,
Запорізький національний університет*

ПОВОЄННА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ НАРОЩУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ

Одним з ефективних інструментів реструктуризації промисловості та нарощування її доданої вартості у світовій практиці залишається державна підтримка стратегічних галузей, ключових технологій і забезпечення економіки критичною сировиною та матеріалами для їхнього розвитку. Відхід від сировинної моделі розвитку під час відновлення економіки України вимагає системних дій держави щодо формування якісно нової структури промисловості зі збільшенням часток машинобудування, технологічних галузей харчової, фармацевтичної, хімічної та нафтохімічної промисловості, підгалузей добувної промисловості та кольорової металургії, які виробляють сировину для технологічних виробництв.

Селективна підтримка стратегічно важливих для національної економіки та безпеки видів економічної діяльності активно застосовується промислово розвиненими країнами ще із середини ХХ ст., причому переважно щодо вузького кола високотехнологічних галузей – виробництв напівпровідників, мікроелектроніки, біотехнологій, аерокосмічних технологій тощо. Визначення пріоритетних галузей та їх послідовна підтримка стали важливими передумовами «економічного дива» країн – «азійських тигрів». Зокрема, Тайвань затвердив такі критерії визначення стратегічних галузей: розгалужені зв'язки з іншими галузями економіки, високий ринковий потенціал, технологічна інтенсивність, високий рівень доданої вартості, низька енергоємність, екологічність.

У ЄС 2009 р. було затверджено перелік із шести ключових технологій (key enabling technologies), найперспективніших для розвитку широкого кола секторів економіки та соціально-

економічного розвитку загалом. До нього увійшли передові промислові технології (робототехніка, 3D-друк, комп'ютерне моделювання та ін.); передові матеріали; технології, пов'язані з науками про життя; мікро-, наноелектроніка та фотоніка; штучний інтелект, цифрова безпека та зв'язок. Проблеми недостатнього розвитку передових секторів та зростання залежності від імпорту критично важливих для економіки ЄС матеріалів і технологій спричинили в 2021 р. перегляд промислової політики, конкретизацію секторальних пріоритетів промислового розвитку з посиленням підтримки із забезпечення стійкості ланцюгів постачань у стратегічних секторах. До стратегічних секторів у 2021 р. було віднесено критичну сировину, активні фармацевтичні інгредієнти, літій-іонні акумулятори, «чистий» водень, напівпровідники, хмарні обчислення. У 2022 р. було уточнено перелік критичної сировини та матеріалів, а також додано нові стратегічні сектори – фотоелектричні панелі й технології, кібербезпеку, програмне забезпечення. Те, що в Україні відсутня державна політика ефективного використання критично важливих для стійкого функціонування економіки сировини та матеріалів, не лише стримує потенціал розвитку високотехнологічних галузей, які використовують цю сировину, а й сприяє безперешкодному вивезенню цінних ресурсів із країни [1].

До наслідків відсутності політики підтримки стратегічних галузей промисловості віднесено такі:

- відсутність системного підходу у визначенні завдань промислового розвитку при формуванні стратегічних документів у сфері повоєнного відновлення, зокрема, про це свідчить фрагментарність і неоднорідність за масштабами проєктів у рамках національних програм представлено в липні 2022 р. проєкту Плану відновлення України;

- недовикористання потенціалу, марнування та безперешкодне вивезення цінних критичних ресурсів з України; усе це стримує потенціал розвитку високотехнологічних галузей, які їх використовують; так зі 120 видів корисних копалин, що споживаються у світі, в Україні виявлено 117, при цьому протягом багатьох років Україна, маючи власні запаси, імпортувала критичні для промисловості (у т. ч. оборонної) рідкоземельні метали, мінеральну сировину; наприклад, український ільменіт експортувався до рф, його частка в російському імпорті цієї групи становила

близько 70 %; цей мінерал, серед іншого, використовувався для виробництва військової техніки та зброї, яка наразі застосовується проти України;

– недооцінювання ролі промислового сектору України у повоєнному відновленні під час формування інвестиційних проєктів та пакетів міжнародної фінансової допомоги; саме мізерна частка (менше 3 %) донорського фінансування промислового сектору в програмах повоєнної реконструкції балканських країн стала причиною слабких темпів повоєнного відновлення, призвела до зростання торговельного дефіциту, безробіття й тіньового сектору.

Таким чином, визначення на державному рівні стратегічних галузей промисловості України на сучасному етапі має стати основою для їх сфокусованої державної підтримки з метою забезпечення трансформаційних змін в економіці в умовах дефіциту ресурсів. В Україні під час формування переліку стратегічних галузей має бути врахована специфіка потреб воєнної економіки та повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Проблеми та перспективи розвитку стратегічних галузей промисловості України. URL: <http://surl.li/tkufs>

УДК 33.330

Молдаван Л.В.,
доктор економічних наук, професор,
Заслужений економіст України,
головний науковий співробітник відділу форм і методів
господарювання в агропродовольчому комплексі,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

УПРАВЛІННЯ РИНКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Особливості ринку земель сільськогосподарського призначення зумовлюються їх специфікою як основного засобу сільськогосподарського виробництва: ці землі не є відтворювальним фактором виробництва, їх не можна створювати штучно, вони обмежені в просторі, пропозиція цих земель є фіксованою; угіддя є стратегічним ресурсом забезпечення продовольчої безпеки і